

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย

กาพย์พระไชยสุริยา

ศรีจันทร์ อยู่สุขขี

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย กาพย์พระไชยสุริยา

สำหรับ

บุคคลทั่วไป

และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ ๕ : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและ
วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตจริง

ศรีอัมรินทร์ อยู่สุขขี

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ภาพยนตร์ไชยสุริยา

ภาพปก : สมคิด เจริญสกุลชัยพร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศรีธรรมาภรณ์ อยู่สุขชี.

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ภาพยนตร์ไชยสุริยา.--กรุงเทพฯ : แม็ค, 2549.

96 หน้า.

1.วรรณคดีไทย. 2.ภาพย. I. ชื่อเรื่อง.

895.9111

ISBN : 974-9974-69-7

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

บริษัทขอสงวนลิขสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด
ของเนื้อเรื่อง ภาพประกอบและอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ไปทำการคัดลอก
โดยวิธีพิมพ์ดีด เรียงตัว อัดสำเนา ถ่ายฟิล์ม ถ่ายเอกสาร
พิมพ์โดยเครื่องจักร หรือวิธีการอื่นใดเพื่อนำไปแจก จำหน่าย

สงวนลิขสิทธิ์ : กุมภาพันธ์ 2549

ราคา 55 บาท

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัตติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด
9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2938-2022-7 โทรสาร 0-2938-2028

พิมพ์ที่ : เอฟี กราฟฟิคดีไซน์และการพิมพ์

โทรศัพท์ 0-2243-9040-2

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ ดับเบิล เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม่ธรรมชาติ

คำนำสำนักพิมพ์

ภาพพระไชยสุริยา นิทานคำกาพย์ชิ้นเอกของ “สุนทรภู่” รัตนมหากวีสี่แผ่นดิน เป็นแบบเรียนสอนอ่านที่มีคุณค่าที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาควรจะได้ศึกษาใคร่ครวญ โดยละเอียด เพื่อตระหนักถึงความเป็นจริงของสังคมที่ว่า ความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมขึ้นอยู่กับประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมนั้น ๆ トラบใดที่มนุษย์ยังปล่อยใหกลีสเข้าครอบงำจิตใจ กยพิบัติทั้งหลายย่อมจะเกิดขึ้นแก่มนุษย์เหล่านั้นเป็นธรรมดา การเอาชนะกลีสนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างมากมาย เยาวชนไทยจึงต้องมีความเข้มแข็งและกล้าหาญที่จะประพฤติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม โดยไม่หวั่นไหวกับคำวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ทันความก้าวหน้าของสังคม

จึงหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและสนใจศึกษาวรรณคดีมากยิ่งขึ้น

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

คำนำผู้เขียน

ภาษาไทยนั้น เป็นมรดกที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เราในฐานะผู้อ่านรักษ์ ควรเผยแพร่ ศึกษา และค้นคว้าเพื่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความหวงแหน และแสดงความภาคภูมิใจในฐานะผู้เป็นเจ้าของภาษา อีกทั้งการนำภาษามาเรียงร้อยเกิดถ้อยคำเป็นงานในรูปแบบของวรรณคดี ทำให้ภาษาเกิดความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด

กาพย์พระไชยสุริยา เป็นนิทานมหากาพย์ชิ้นเอกของสุนทรภู่ รัตนมหาภิวิสีแผ่นดิน เป็นแบบเรียนสอนอ่านที่มีคุณค่าที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาควรได้ศึกษาใคร่ครวญโดยละเอียด เพื่อตระหนักถึงความเป็นจริงของสังคมที่ว่าความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมนั้นๆ เพราะตราบใดที่มนุษย์ยังปล่อยทิ้งกิเลสและตัณหาเข้าครอบงำ ภัยพิบัติต่างๆ ก็ย่อมเกิดกับมนุษย์เหล่านั้นเป็นธรรมดาของโลก

ศรีธันว์ อยู่สุขขี

สารบัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกาพย์พระไชยสุริยา	๑
ผู้แต่ง	๑
งานวรรณกรรมของสุนทรภู่	๔
ระยะเวลาที่แต่ง	๙
ที่มาและความแพร่หลายของเรื่อง	๑๐
วัตถุประสงค์ในการแต่ง	๑๖
รูปแบบการประพันธ์	๑๘
๑. ลักษณะคำประพันธ์	๑๘
๒. ธรรมเนียมนิยมในการแต่งหรือรูปแบบในการดำเนินเรื่อง	๒๓
เนื้อเรื่อง	๒๗
แนวคิดของเรื่อง	๓๓
โครงเรื่อง	๓๕
การดำเนินเรื่อง	๓๖
ฉาก	๓๘
ตัวละคร	๔๑
คุณค่าของกาพย์พระไชยสุริยา	๔๖
๑. คุณค่าด้านการสอนภาษาไทย	๔๖
๒. คุณค่าด้านวรรณศิลป์	๕๖
๓. คุณค่าด้านสังคม	๗๒
บรรณานุกรม	๘๖

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ กาพย์พระไชยสุริยา

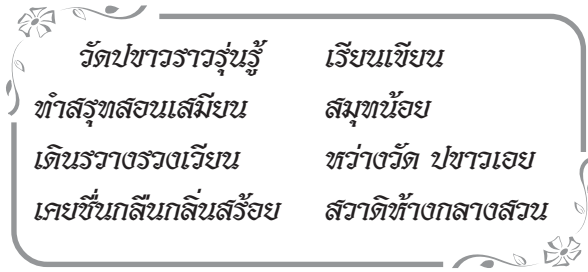

ผู้แต่ง

พระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๔ ภายหลังสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ ๔ ปี บิดามารดาไม่ปรากฏนาม ทราบแต่ว่าบิดาเป็นชาวบ้านกร่ำ อำเภอมืองแกลง จังหวัดระยอง มารดาจะเป็นชาวเมืองใดไม่ปรากฏ แต่น่าจะเป็นผู้มีสกุลดี ด้วยภายหลังนางได้เป็นพระนมในพระองค์เจ้าหญิงจงกล ซึ่งเป็นพระธิดาในกรมพระราชวังหลัง

ทั้งบิดามารดาได้มาอยู่ในพระนคร แต่เมื่อให้กำเนิดสุนทรภู่แล้ว ก็มีเรื่องขัดเคืองกันถึงกับหย่าร้าง บิดากลับไปอยู่บ้านเดิม แล้วเลยออกบวชหาความสุขในเพศบรรพชิต ณ วัดบ้านกร่ำ ได้เป็นที่พระฐานานุกรมของพระครูธรรมรังสี เจ้าคณะเมืองแกลง ส่วนสุนทรภู่คงอยู่กับมารดา มารดานั้นได้สามีใหม่ มีลูกหญิง ๒ คน ชื่อ ฉิม กับ นิ่ม แล้วได้เป็นพระนมของพระองค์เจ้าหญิงจงกลดังกล่าวแล้ว สุนทรภู่คงจะได้ถวายตัวเป็นข้าในกรมพระราชวังหลังครั้งนี้ด้วย

สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี คือ กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ พระนามเดิมว่า เจ้าฟ้าทองอิน เป็นพระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ ๑ ทรงมีวังอยู่ริมคลองบางกอกน้อย ตรงที่เรียกว่าสวนลั่นจี เมื่อสุนทรภู่เจริญวัยพอจะศึกษาเล่าเรียนจึงเข้าเรียนอยู่ที่วัดชีปะขาว (วัดศรีสุดาราม) ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ วังหลัง สุนทรภู่ได้เขียนบรรยายเรื่องการศึกษาของตนไว้ในนิราศสุพรรณว่า

จากโคลงนิราศสุพรรณบทนี้ แสดงว่าสุนทรภู่ได้เรียนเขียนอ่านและการเป็นเสมียนในช่วงวัยรุ่น เมื่อเรียนรู้หนังสือแล้วได้ทำงานเป็นเสมียนในกรมพระคลังสวน แต่ดูเหมือนจะไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้อยู่นาน เพราะหันมาสนใจทางบทกลอน และปรากฏว่ามีคนนิยมฝึปากตั้งแต่สุนทรภู่ยังรุ่น ๆ อยู่ทีเดียว ในหมู่ผู้นิยมฝึปากของกวีหนุ่มนี้ มีหญิงคนหนึ่งชื่อ จัน เป็นข้าในกรมพระราชวังหลัง ซึ่งต่อมาได้ผูกสมักรักใคร่กับสุนทรภู่อย่างลับ ๆ ฉะนั้นเมื่อความทราบไปถึงพระกรรมกรก็กริ้วให้ลงโทษจำไว้ทั้งสุนทรภู่และนางจัน

สุนทรภู่พ้นโทษเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๓๔๙ อันเป็นปีที่กรมพระราชวังหลังสวรรคต เมื่อพ้นโทษแล้วจึงออกไปหาบิดาที่บ้านกร่ำ ตั้งใจว่าจะไปบวชที่นั่นด้วย แต่ไปป่วยหนักจนเกือบจะสิ้นชีวิตจึงไม่ได้บวช เมื่อหายป่วยแล้วจึงเดินทางกลับกรุงเทพฯ ในการเดินทางครั้งนี้สุนทรภู่ได้แต่งนิราศเมืองแกลง และได้พูดถึงชีวิตของตนเองไว้ในนิราศเรื่องนี้หลายประการ

เมื่อกลับมาถึงพระนคร ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ ซึ่งทรงผนวชอยู่ ณ วัดระฆังโฆสิตาราม พระองค์เจ้าปฐมวงศ์พระองค์นี้เป็นโอรสองค์ที่ ๕ ในกรมพระราชวังหลัง ตอนนี้สุนทรภู่ได้นางจันเป็นภรรยา แต่ไม่ได้รับความสุขในชีวิตวิวาทมากนัก ด้วยปรากฏว่าสุนทรภู่เริ่มติดเหล้าและดื่มจัด

สุนทรภู่ได้เข้ารับราชการเป็นอาลักษณ์เมื่อราว พ.ศ. ๒๓๕๔ มูลเหตุที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านฯ จะโปรดให้สุนทรภู่เป็นอาลักษณ์นั้น ไม่ปรากฏชัด สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านฯ ได้ทอดพระเนตรสำนวนกลอนที่สุนทรภู่เขียนบัตรสนเท่ห์ พอพระทัยฝึปากจึงโปรดให้